דער ווייטערדיקער גאנג פון דער אקציע פאַרן אידישן בוך אין וויניפעג

"ס'האלט נאָך ווייט דערפון, אז אידיש זאָל אונטערגיין אין אמעריקע". . .

פאראכטאָגן פרייטאָג האָבן מיר צוגעזאגט צו פאַרענטלאָזן די ווייטערדיקע רשימות פון די פּרוּפונגען און אינסטרוּמענטן, וועלכע וועלן זיך באַטייליקן אין דער ביכער אקציע פון דער קולטור ליגע אין פוילן. מיר טוען דאָס היינט — און מיר טוען עס מיט א געפיל פון באפרידיקונג און אמת'ן פאַרגעניגן.

אין פאַרלויף פון דער צווייטער וואָך פון זיין אקציע, האָבן ביי ה' זינגלבוים געקויפט ביכער די פאָלגנדע פּרוּפונגען און אינסטרוּמענטן: 1. סוזאַן, ס. ד. פעלד־מאַן, ד. סודאק, בעני זאַרעצקי, באַראַ־דיטסקי, זלאַטין, י. גרין, גוטין, מרס. כר־טיראַן, דר. גרינבערג און שעפּס. אויסער דעם האָט דער רעגעסט 169 אַרבעטער ריינג געמאַכט א פאָלעקטיוון אייניקויף פון ביכער פאַר זיינע מיטגלידער און עס האָבן געקויפט ביכער: די פאָלקס־שולע ביבליאָטעק, ביבליאָטעק פון פרייהייטס טעמפּל און די פרי־שול ביבליאָטעק. צו זאַמען איז אין די ערשטע צוויי וואָכן פאַרקויפט נעווּאָרן אין וויניפּעג פאַר אי־בער צוועלף הונדערט דאָלאַר ביכער.

מיר ווייסן וואָס פאַר א שווערע צייט מיר לעבן היינט איבער. אין אזא צייט דאַרף דער רעוולטאַט פון די זינגלבוים'ס אקציע באַטראַכטן ווערן פאַר א גרויסן דערפאָלג — א דערפאָלג נישט פון ה' זינגלבוים, און נישט פון דער קולטור ליגע אפילו, וועמעס אינטערעסן ער פאַר־טרעט, נאָר א דערפאָלג פון אידיש, פון אידישן בוך. מיר ווייסן, אז פיל מענשן האָבן געקויפט די ביכער וועלנדיק דער־מיט אונטערשטיצן די קולטור־ליגע אין פוילן. אָבער אַן אינטערעס צום אידישן בוך, וואָלטן זיי דאָך נישט געפילט קיין באַדערפעניש צו שטיצן אַן אָרגאַניזאַציע וועמעס ציל איז צו פלעגן און האַדעוועגן די אידישע ליטעראַטור. די אקציע פון ה' זינגלבוים אין אַלע שטעט פון קאַנאַ־דע און אויך אין וויניפּעג, איז א באַווייז — א לעבעדיקער באַווייז, אז אַלע טע־אַרעס און רעיות וועגן אונטערגאַנג פון אידיש אין אמעריקע וועלן נאָך לאַנג בלייבן בלויז טעאָריעס. עס האַלט נאָך ווייט דערפון, אז אידיש זאָל אונטערגיין.

פופציק מענשן — פופציק אידישע הייר־זער אין וויניפּעג האָבן אין די ערשטע צוויי וואָכן איינגעקויפט זיך אידישע ב־כער, און די אקציע פון ה' זינגלבוים האַלט נאָך אינדערמיט. ער וועט נאָך באַזאָכן א גרויסע צאָל אידישע הייזער. מיר זיי־נען זיכער, אז דעם קומענדיקן פרייטאָג וועלן מיר זיין אומשטאַנד צו פאַרענט־לאָזן א היפּשע דריטע רשימה פון מענשן, וועלכע וועלן איינקויפן אידישע ביכער אין דער דריטער וואָך פון ה' זינגלבוימס אקציע.

פון וויניפּעג וועט ה' זינגלבוים אַרויס־פאָרן וויטער אין מערב קאַנאַדע און ער וועט באַזוכן יעדע וויכטיקע שטאָט. מיר זיינען זיכער, אז אויך די אידישע באַ־פעלקערונג פון דער וועסט וועט אַרויס־וויזן דעם זעלבן גרויסן אינטערעס צום אידישן בוך און צו דער אקציע פון דער קולטור ליגע. די אידישע באַפעלקערונג פון דער וועסט וועט נישט אַנטוישן די האָפענונגען פון ה' זינגלבוים, וועט נישט פאַליע מאַכן דעם איינדרוק, וועלכן אונ־זער גאַסט פירט מיט זיך, פון די קאַ־נאַדער אידן.

ל. מ.

דייוויד בעלאַסקאָ טויט

ניו־יאָרק, מאי 15.— דייוויד בעלאַס־קאָ, אָנגעזעענער אמעריקאַנער טעאַטער מענש פאַר איבער 50 יאָר, איז דאָ נעס־טען געשטאָרבן אין עלטער פון 77 יאָר.

בעלאַסקאָ איז געווען א איר פון ספּר־דישן אָפּשטאַם.

בריוו אין רעדאַקציע

וועגן באַרייכטן פון זאָנענפעלד

ווערטער רעדאַקטאָר:

דערלויבט מיר צו פאַרבעסערן א טעות וואָס איז געמאַכט געוואָרן פון דעם קאָרעספּאָנדענט פון זאָנענפעלד אין איי־ער ווערטער צייטונג פון אַפּריל דעם 30טן.

דער קאָרעספּאָנדענט גיט אַן די נעמען פון אַלע ביישטייערער צום פאָנד פון פאַרגרעסערן דעם קהל'ש צענטער אין זאָ־נענפעלד. דאָרונטער אז מר. מייער האָפּ־פער האָט ביינגעשטייערט בלויז איין דאָ־לאַר.

אַלס א געוועזענער איינוואוינער פון זאָנענפעלד, און נעמענדיק אַן אקטיוון אנטייל גלייך פון אָנהויב אַן צו שאַפן דעם פאָנד פאַר א גרעסערן אידישן "קאָמיר־ניטי סענטער" אין דער קאַלאָניע ווייס איך אַן מר. מייער האָפּפער האָט באַמאַת ביינגעשטייערט ניט איין דאָלאַר, נאָר הונ־דערט דאָלאַר.

דער יוגנט קלוב וועלכער האָט זיך דאָ־מאָלסט אונטערגענומען צו שאַפן דעם דאָזיקן פאָנד האָט געראַפּלט א דאָריאָ וועלכן מר. האָפּפערס א איינגעלע האָט געוואונען, אָבער מר. האָפּפער האָט גלייך די דאָריאָ צוריק "דאָנייטער" און וועלכע האָט אריינגעבראַכט הונדערט דאָלאַר.

אויסער דעם האָבן מר. און מרס. האָפּ־פער גענומען אַן אקטיוון אנטייל אין דעם קאַמפּיין און געהאָלפן אים מאַכן א דער־פאָלג.

איך האָף אז אין דער צוקונפט וועט דער קאָרעספּאָנדענט פון זאָנענפעלד און האָפּפער זיין מער פאַרזיכטיק און געבן קרעדיט וועמען עס קומט.

דאַנקבאַריק אייך פאַראויס פאַר געבן מיר א שטיקל פּלאַץ אין אייער ווערטער צייטונג.

פאַרבלייב איך מיט דרך ארץ.

מאַקס ראָזנער.

מוזיק און אַלגעמיינע בילדונג

(שלום פון זייט 6)

אידישע פאָלק איז מוזיקאַליש. ליידער איז עס א גרויסער טעות. פּראָפּאָרציאָנעל לער־נען אידישע קינדער מוזיק זייער א סך, אָבער זייער א קליינער פּראָצענט פון אי־דישע קינדער האַלטן אויס "אידישקייט" אין דער הינזיכט פון מוזיק, און שולדיק אין דעם, אין א גרויסער מאַס, אין דער "תכלית". מיר האָבן געדולד צו לערנען אונזערע קינדער פאַר דאָקטוירים, אַדוואָ־קאַטן און אַנדערע פּראָפעסיעס און מיר חלומע'ן ניט, אז וועגן אונזערס א קינד גייט אין דרייטן "גרייד פּאַבליק סקול", זאָל עס ווערן "כאַטש" אַן איינ־שטיין. אַנדערש איז אָבער אונזער באַ־ציאונג צו מוזיק. א סך פון אונז דער־וואַרטן, אז ווי נאָר זייערס א קינד רירט זיך צו צו א פידל, אָדער צו א פּיאַנאָ, זאָל עס שוין ווערן אַן עלמאַן, א קרייז־לער, א חפץ אָדער א האַרוויץ, א האַכמאַ־ניצאַוו, א פּאַדערעוסקי, און דער אומגליק זייערער איז, וואָס זיי ווייסן ניט, אז עס איז פּונקט אַזאַ זעלטענע געלעגנהייט צו ווערן א קרייזלער ווי ס'איז שווער צו ווערן אַן איינשטיין און, אז עס איז פאַר־ראַן מער שאַנסן פאַר א דורכשניטלאַך גוט קינד צו ווערן, לאָמיר זאָגן, א גו־טער אַדוואָקאַט, איידער צו ווערן א גוטער מוזיקער — ווייל מוזיק, אין ברייטן באַ־גריף, איז א טיפערע קולטור ווי וועלכע עס איז אַנדער פּראָפעסיע.

א געוויסער פּיאַנאָ פּעדאַגאָג אין ניו־יאָרק האָט זיך לעצטנס באַקלאָגט אויף דער צוריק־געשטאַנענקייט פון די מענשן פון דער וועלט אין באַצוג צו מוזיק. "אין פאַרלויף פון די לעצטע פאַר צענדליק יאָר", — האָט ער געזאָגט, "האָט די וועלט אריינגעגעבן וואונדערבאַרע קינסט־לער אויף פידל און פּיאַנאָ, צו וואָס טויג דאָס אָבער, אז די מענשן פאַרשטייען זיי ניט, אז זיי זיינען נאָך ניט דער־וואַקסן צו באַגרייפן וואָס די קינסטלער טוען אויף זייערע אינסטרומענטן?" מיר מוזן פריער דערציען די צוהערער", — האָט ער געזאָגט.

יאָ, דאָס איז א גרויסע פּראָבלעם — דערציען די מענשן פון דער וועלט, אז זיי זאָלן ניט זיין קיין טויבע. זיי זאָלן דערפילן דאָס וואָס זיי הערן . . . . און אום צו ד ע ר פ י ל ן, מוז מען זיין א פילנדער, א ראַפינירטער, און מען מוז האָבן באַטש א שטיקל באַגריף וועגן מוזיק בכלל.

דער אַלטער לעוו ניקאָלאַיעוויטש טאָל־סטאָי האָט אפשר דערפילט די מעלאַדיע פון כל־נדרי, א סך מער איידער א סך אידן פילן עס.

איך האָב געזען א קאָפּיע פון כל־נדרי פאַרפאַסט פון פּראָפעסאָר ערדענ־קאָ, פון קיעווער קאָנסערוואַטאָריע. אויף דעם ערשטן בלאַט פון די נאָטן איז אָנ־געשריבן "פּאַסוויאַשטשאַיי פּאַמיאַטי לוווא ניקאָלאַיעוויטשא טאָלסטאָווא", און ערדענקאָ שרייבט דאָרטן: "איך האָב עס פאַרפאַסט צום אַנדענק פון לעוו ניקאָ־לייעוויטש טאָלסטאָי דערפאַר, ווייל יעדן מאָל ווען איך בין געקומען צופאַרן צו אים, האָט ער מיר געזאָגט: "ערדענקאָ דאַראָגאָי", דאיטיע סאַמאַריטשקו פּאַפּאַל־קאָס, ס'איגרייטע מניע יעווגייסקויו מאָ־ליטוואו — כל־נדרי" (ערדענקאָ טייערער, גיט דעם אַלטיטשקן א געלעגנהייט צו אויסווייַנען זיך, שפּילט פאַר מיר די אי־דישע תפילה — כל־נדרי).

אַט האָט איר א באַוויין פון געפיל פאַר מוזיק, — א קוריאָז, ערדענקאָ (מען זאָגט, אז ער שטאַמט פון א ציגייַנער משפחה), א פּראָפעסאָר פון פידל, האָט געווידמעט זיינע א קאָמפּאָזיציע כל־נד־ר, צו א רוס. ניכער איז עס ניט קיין קוריאָז, נאָר א נאַטירלאַכע זאַך, צוויי קינסטלערישע נשמות האָבן זיך צוזאַמענ־געגאָסן און זיי האָבן זיך דערפילט!

ווען מען האָט געפרעגט פּראָפעסאָר אַלבערט איינשטיין וואָס ער האָט נאָך ליב, אויסער זיין וויסנשאַפט, האָט ער געענטפערט: "די צווייטע זאַך צו מיין וויסנשאַפט, האָב איך ליב מיין פידל".

צופיל פּלאַץ וועט פאַרנעמען אויסצו־רעכענען דאָ אַלע נעמען פון די גרויסע פּערזענלאַכקייטן וועלכע האָבן א טיפע אכטונג און באַציאונג פאַר מוזיק, אָבער די נעמען פון טאָלסטאָי און איינשטיין זיינען גרויס גענוג צו דיינען אַלס א מוס־טער פאַר דעם טייל אידן וועלכע ציטערן אַזוי פאַר מוזיק "אַלס קאָנקורענט צו אַלגעמיינער בילדונג". אז זיי זאָלן ריידן מיט מער דרך־ארץ וועגן דער קונסט פון מוזיק.

פּוילישע ציוניסטן וועלן זיך באַראַטן וועגן פּרעזידענט פּראָגע

וואַרשע, מאי 15 (איטא).— די עקזע־קוטיווע פון דער פּוילישער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע האָט באַשלאָסן, אז די פּוי־לישע דעלעגאַציע דאַרף קומען צום קאָנ־גרעס מיט א פּאַרטיקער מיינונג איבער דער פּראָגע פון ציוניסטישער פירער־שאַפט. כדי צו דערגרייכן א פאַרשטענדע־ניש איבער דער פּראָגע, ווערט פאַררופן א ספּעציעלע קאָנפערענץ פון פּוילישע ציוניסטן אין באַזעל אויף יוני 28טן, א טאָג אייידער דער קאָנגרעס דאַרף לויט די אָנגעצייכנטע פּלענער געעפנט ווערן.

בונדיסט אָרעסטירט פאַר ניט וועלן געבן רעליגיעזע שבועה פאַר־ן געריכט

וואַרשע, מאי 15 (איטא).— לייבל ווייַנשטיין, א יונגער בונדיסט, אַרויסגע־רופן פאַר אַן עדות אין ווילנער געריכט, האָט זיך אָפּגעזאָגט פון צו געבן א רעלי־גיעזע שבועה, דערקלערנדיק, אז ער איז ניט קיין רעליגיעזער מענש, דער ריכטער האָט אים דערפאַר געהייסן גלייך אַרעס־טירן און פאַרהאַלטן אים 14 טעג אונטער אַרעסט.

אורזאַכן

פאַר דעם איצטיקן

דאָמינאָן אָף קאַנאַדע קאָנווערזשאָן לאָאַן

צוויישן איצט און 1934, מוז קאַנאַדע פאַרזאָרגן איבער א טויזנט מיליאָן דאָלאַר צוריק צו צאָלן צו די ביריגער וועלכע האָבן געקויפט מלחמה און וויקטאָרי לאָאַן באַנדס. די דאָזיקע גרויסע חלואות מוזן צו־ריקגעצאָלט ווערן; דאָס איז צו זאָגן, באַנייטע אָדער אָפּגעלייגטע, פונקט ווי באַנייען א מאָרטגעדזש — אין דעם דאָזיקן פאַל, מיט די גאַנצע רעזורסן פון דער דאָמינאָן אָף קאַנאַדע אַלס סעקיוריטי. דער איצטיקער אָנבאָט צו די באַנדהאָלדערס איז דער ערשטער שריט אין דער דאָזיקער צוריקצאָל אָפּעראַציע. קיין ניי געלט ווערט ניט פאַרלאַנגט.

מען קאָן שטעלן די פראַגע — פאַרוואָס זאָל מען ניט וואַרטן ביז די איצטיקע באַנדס וועלן ווערן פעליק און נאָכדעם געבן צו די האָלדערס דעם אָפּשאַן פון באַנייאונג? איז דער ענטפער, אז עס וואָלט ניט ראַטזאַם געווען פאַר וועלכן עס איז לאַנד צו וואַרטן ביז דער לעצטער מינוט צו פאַרמולירן איר פינאַנ־ציעלע פּאָליסי.

אפילו ווען מלחמה און וויקטאָרי לאָאַן באַנדס וואָלטן אַרויסגעגעבן געוואָרן אויף א צייט פון צען יאָר, מוז די קאָנווערזשאָן (אָדער באַנייאונג) פון די הלואות אַראַנזשירט ווערן באַצייטנס.

די דערגרייכונגען פון די יעניקע וועלכע ביימען אויס זייערע איצטיקע באַנדס אויף נייע באַנדס, זיינען:

1. — עס וועט אויסגעברייטערט ווערן דער טערמין פון זייער אינוועסטמענט אין קאַנאַדעס פּרעמיער סעקיוריטי;

2. — זיי וועלן באַקומען, ביז די איצטיקע באַנדס וועלן ווערן פעליק. דעם פולן רייט פון אינטערעסט (מיט טעקס עקזעמפּשאָן, אויב ס'איז פאַראַן אזעל־כעס) געטראָגן פון אזעלכע באַנדס;

3. — נאָכדעם, וועלן זיי זיין געזיכערט מיט א באַ־שטימטן איינקונפט צו דעם אַטראַקטיוון רייט פון 4½% א יאָר פאַר א פּעריאָד פון ניט וויניקער ווי פופצן יאָר און מעגלאַך פינף־און־צוואַנציק.

די קאָנדיציעס וואָס האָבן עקזיסטירט אין פאַרלויף פון די פאַרגאַנגענע צוויי יאָר האָט איבערצייגט די אַמאָנגרייפּבאַרע קוואַליטעט פון דאָמינאָן אָף קאַ־נאַדע באַנדס. זייער מאַרקעט ווערט האָט אָנגעהאַלטן כמעט שטענדיק.

דאָס זיינען שטאַרקע ביזנעס אורזאַכן פאַרוואָס איר זאָלט אומבייטן אייערע באַנדס אויף באַנדס פון דעם 1931 קאָנווערזשאָן לאָאַן.

קאָנווערזשאָן אַפּליקאַציעס זיינען איינגעלאַדן צו א טאָטאַל פון $250,000,000, אָבער דער פינאַנץ מיניסטער רעזערווירט דאָס רעכט צו פאַרגרעסערן אָדער צו פאַרקלענערן די דאָזיקע סומע. סובסקריפּשאָן ליסטן וועלן זיך פאַרמאַכן דעם אָדער פאַר דעם 23טן מאַי, 1931. באַנדהאָלדערס וועלכע ווילן זיך באַנוצן מיט דער געלעגנהייט פאַר ריי־אינוועסטמענט דאַרפן דערפאַר האַנדלען באַלד.

באַנדס פון די פאָלגנדיקע אישוס זיינען אומבייטבאַר אויף באַנדס פון דעם 1931 קאָנווערזשאָן לאָאַן.

מלחמה לאָאַן	5% פעליק	1טן אָקטאָבער, 1931
באַנייאונג לאָאַן	5½% פעליק	1טן נאָוועמבער, 1932
וויקטאָרי לאָאַן	5½% פעליק	1טן נאָוועמבער, 1933
וויקטאָרי לאָאַן	5½% פעליק	1טן נאָוועמבער, 1934

אייער באַנד דילער, בראָקער אָדער באַנקיר וועט אַראַנזשירן פאַר דער אומבייטונג פון אייערע באַנדס אַן אויסגאַבן צו אייך.

DOMINION OF CANADA 1931 Conversion Loan

Published by authority of the Minister of Finance, Ottawa, Canada.

די טרעגער פון די משיחישע באַוועגונגען ביי אידן

אַן אָפּהאַנדלונג פון אַלע באַוועגונגען פון משיחישער אויסלייזונג פון בר כוכבאַ ביז הערצלען

פון יוסף שפּירא

(דרייצנטע פאָרזעצונג)

ווען די פעלקער צווישן וועלכע די אידן וועלן וואוינען וועלן דערהערן, אז די אידן האָבן אַן איינענעם מלך אין ירושלים, וועט מען זיי אַרויסטרייבן פון זייערע נעדער, ווייל זיי וועלן טענה'ן, ביז יעצט האָט איר מיט אונז געלעבט אין טרייהייט, ווייל איר האָט ניט געהאַט קיין איינענעם מלך. אָבער יעצט האָבן מיר צו אייך מער קיין צוטרוי ניט און איר קענט מער ניט בלייבן אין אונזערע לענדער.

די אידן וועלן זיך דאַן לאָזן אין די מדבריות און זיי וועלן דאָרט וואוינען אין ביידלאַך און זיי וועלן ליידן הונגער און דורשט און האָבן פיל צרות. פיל וועלן פאַרלאָזן זייער פאָלק און זייער גלויבן, ווייל זיי וועלן שוין מער ניט קאָנען פאַר־טראָגן די יסורים.

אַרמילוס וועט דאַן קומען מלחמה האַלטן מיט משיח בן יוסף און וועט אים באַזיגן דורך כישוף און משיח בן יוסף וועט אויך פאַלן אין דער מלחמה. מער אידן וועלן דאַן פאַרלאָזן זייער גלויבן און די וואָס וועלן בלייבן טריי צו דער אידישער אמונה. וועלן דאַרפן אויסשטיין אַלע "חבלי משיח", ביז עס וועט קומען אליהו הנביא און זיי אַנזאָגן די בשורה, וועגן דעם אָנקומען פון משיח בן דוד.

דער ערשטער באַוויין אַז ער איז טאַקע דער אמת'ער אויסלייזער וועט זיין, דאָס וואָס ער וועט ברייגנען צום לעבן משיח בן יוסף, וועמעס קערפּער עס וועט ליגן אין דער מדבר פערציק טעג צייט. די אידן וועלן דאַן קומען מיט זייער אויס־לייזער קיין ירושלים און זיי וועלן אָנפאַנגען א נייעם לעבן, בויען הייזער און פּלאַצן גערטנער און אַזוי ווייטער.

דאָס וועט אָבער נאָר ניט זיין דער סוף פון די אידישע צרות, גוג וועט זיך דערוויסן, אַז אידן האָבן אָנגעפאַנגען לעבן רואיק און ער וועט נעמען צו הילף מגוג'ן און אַנדערע פעלקער און זיי וועלן זיך לאָזן קיין ירושלים, צו פירן מלחמה מיט משיח'ן. זעלבסטפאַרשטענדלאַך, אז זיי וועלן פאַרלוירן. זיי וועלן אומקומען דורך פיי־ער און שוועבל וואָס וועט אויף זיי רעגענען פון הימל; זיי וועלן פאַלן איינער דורך דעם צווייטנס שווערד; זייערע איברים וועלן זיך צעפאַלן ייַנציקווייז און אַנדערע וועלן ווערן בלינד, טויב, די הענט און פיס וועלן זיי אָפּנעמען — און זיי וועלן זיך צעלויפן וואוהין די אויגן וועלן זיי טראָגן.

די איבערגעבליבענע וועלן חרטה האָבן וואָס זיי האָבן זיך געלאָזט פאַר־פירן פון גוג ומגוג און גענאַנגען מלחמה האַלטן מיט די אידן. זיי וועלן ברייגנען א מתנה צו דעם אידישן נאָט, אָבער נאָלד און זילבער איז פאַר אים נאָרנים און זיי וועלן באַשליסן, אַז די שענסטע מתנה פאַר אים איז דאָס, וואָס זיי וועלן אים צו־זאַמענברייגנען זיינע קינדער פון אַלע עקן פון דער וועלט. אויף פערד און אויף אייזלען, אויף רייט וועגן און אויף שיפן וועט מען פירן די אידן קיין ארץ־ישראל. מען וועט זיי אויך טראָגן אויף די אקסלען אין די מדבריות, וואו עס זיינען ניט פאַראַן קיין אַנדערע פעלקער, וועט נאָט שיקן א שטאַרקן ווינט און אויף די וואָלקנס וועלן זיי געטראָגן ווערן . . .

דאַן, ווען אַלע לעבעדיקע וועלן שוין זיין אין ירושלים, וועלן אויף די טויטע אויפשטיין פון זייערע קברים. ביין צו ביין וועט זיך דערגענענטערן, און זיי וועלן באַצוויגן ווערן מיט א הויט, אַלעס ווי עס איז געזען געוואָרן פון יחזקאל'ן . . . פון דעם היכל וועט אַרונטערקומען דאָס בית המקדש און יעדער איד וועט זיין באַתערשט פון א נביא'ישן גייסט און עס וועט מקוים ווערן ישעיה'ס נבואה, אַז אַלע פעלקער, וועלן קומען דיינען גאָט אין ירושלים. א וואָלף וועט וואוינען מיט א שעפּעלע און א. וו. דאַמאָלסט וועט גאָט אויך באַשאַפן א נייעם היכל און א נייע ערד, אויסער די וואָס זיינען פאַראַן און זיי וועלן זיין פאַר די צדיקים.

מיט די דאָזיקע פאַבייכע בילדער האָט רב האַי נעמאָלן דאָס קומען פון משיח'ן. זייער עגלאַך איז דאָס צו דער פאַרשטעלונג פון ר' סעדיה גאון. רב האַי האָט אָבער געגעבן א מער קלאָר בילד, אין דער צייט ווען רב סעדיה האָט מער געוואָלט אויסרעכענען דעם טאָג און איבערצייגן אין דער מעגלאַכקייט פון אזא אויפלעבונג.

דאַרף מען אינזינען האָבן, אַז רב סעדיה האָט געמוזט פאַרשטאַרקן דאָס גלויבן פון פאָלק און האָט שוין צוגעגרייט דעם באָדן פאַר רב האַי'ס בילדער, צו וועל־כע מען האָט זיך שוין צוגעהערט מיט מער אויפמערקזאַמקייט.

אַז די אידן איבער דער וועלט זיינען געווען זיכער, אַז עס זיינען נאָענט די "יומות המשיח", איבערצייגנט דאָס, וואָס די אידן פון רחיין האָבן אין יאָר 960 זיך געווענדעט מיט אַן אָנפראַגע צו די חכמים קיין ארץ־ישראל, וויפל אמת עס איז פאַראַן אין דעם קלאַנג, אַז משיח וועט באַלד קומען. צוליב דעם וואָס ביידע נאָונים האָבן אָנגעוויזן אַז משיח בן יוסף וועט זיך באַוויזן אין ארץ־ישראל, אין גליל, איז פאַרשטענדלאַך, וואָרום מען האָט זיך געווענדעט מיט דער פראַגע קיין ארץ־ישראל. די דאָרטיקע חכמים זיינען אָבער געווען ניט צופרידן מיט דער דאָזיקער פראַגע און געענטפערט אביסל מיט ברוגז: "וועגן דעם קומען פון משיח, איז אפילו ניט כדאַי אייך נעבן אַן ענטפער. גלויבט איר דען ניט אין די סימנים וואָס די חכמים האָבן געגעבן? — אַז זיי זיינען נאָך ניט געקומען".

חסדאי אבן שפּרוט

דער שטאַרקער אינטערעס פון אידן אין דער גאַנצער וועלט אין דעם מאָג פון אויסלייזונג, וואָס איז אַרויסגעוויזן געוואָרן אין דעם צענטן יאָרהונדערט, באַ־וויזט די פראַגע וואָס חסדאי אבן שפּרוט (915—970), דער אידישער שאַטסמאַן פון שפּאַניע, האָט געשטעלט אין זיין בריף צו יוסף דעם מלך פון די כוזרים.

אבן שפּרוט איז געווען פאַראינטערעסירט אין דעם אידישן לעבן אין אַלע לענדער. ער האָט זיך ניט פאַרנומען מיט "הימלישע ענינים, נאָר מיט גאַנץ ערדי־שע. דאָך איז די ווירקונג פון דער צייט געווען צו גרויס, אַז זי זאָל אים ניט אָנרירן. אין דעם דאָזיקן באַרימטן בריף (געדרוקט אַלס איינלייטונג צום ספר "הכוזרי" פון ר' יהודה הלוי) שרייבט ער צווישן אַנדערש:

"איך בעט אייך, מיין הער, מיר לאָזן וויסן, אויב עס איז ביי אייך פאַראַן א זכר פון דעם 'קץ', פון די וואונדער, אויף וועלכע מיר וואַרטן שוין אַזויפיל יאָרן און מיר זיינען געגאַנגען פון געפענגעניש צו געפענגעניש און פון גלות צו גלות און וויפל דאַרף מען נאָך האָפן און וואַרטן דערויף?"

אבן שפּרוט באַקלאָגט זיך ווייטער אויף די אידישע צרות און דריקט אויס זיין האָפענונג אַז עס וועט אינגיכן קומען די אידישע ישועה.

אין זיין ענטפער שרייבט דער מלך פון די כוזירים:

"ווען דעם וואָס איר האָט געפרעגט וועגן דעם 'קץ', פון די וואונדער, זיי־נען אונזערע אייגן געווענדעט צו נאָט און צו די אידישע חכמים פון דער ישיבה אין ירושלים און אין דער ישיבה אין בבל. מר זיינען ווייס פון צון, מיר האָבן אָבער גע־הערט, אַז צוליב די פיל זינד זיינען צעמישט געוואָרן די חשבונות און מיר ווייסן נאָרנים . . . מיר האָבן מיט זיך בלויז די נבואה פון דניאל, און דער אידישער נאָט זאָל צוויילן די נאָולה און זאָל צוזאַמען נעמען די אַלע וואָס זיינען צעשפּרייט אין גלות אין אונזער צייט און אין אייער צייט". . .

אַזוי צייגן אונז די דאָזיקע בריף דעם משיחישן אינטערעס פון די אידן אין שפּאַניע, ווי אויף פון די וועלכע זיינען געקומען צו דעם אידישן גלויבן פון א פרעמ־דער וועלט, וועלכע האָבן זיך אָבער באַטראַכט פאַר אמת'ע אידן.

(ווייטערעס קומט)

אַפּריל 1930

אל. עקזעקוטיוו דירעקטאָר

ן אידן און

. א. וו. דורך "איטא")

ה ראַזמאַרין

אין פוילן שוין יאָרן־לאַנג א אומאויפערלאַכן קאַמף פאַר לעמענטאַרע רעכט און גערעכ־טיגקייט. דעם קאַמף פירן מיר נעביסן פון אונזער לעבן אין אויפן פּאָליטישן און סיי אויפן און קולטורעלן געביט. דער נאָך ווייס ניט א געענדיקטער יז אונז הייסט צו טאָג שווער זוועגן וועגן און ווי אַזוי דער זיך געגצלאַך פאַרענדיקן. עס ען מאָמענטן, ווען מיר האָבן ק געמיינט, אַז דער היינטיקער זין פוילן וועט ברייגנען געווי־יכטערונגען פאַר די גע'רודפ־יטלייטערנדע אידישע מאַסן אין ער ווי אַמאָל אַלץ מער קומען ער איבערצייגונג, אַז אויך פון טיקן טאָג רעגירונגס רעזשים ניט וואָס צו דערוואַרטן. מיר ערפיל־לונג פון אונזערע געגעכ־יונגען און אַז אונזער לאָיאַלע סיי צו דער רעגירונג און סיי ווילישן פאָלק געפינען מיר ניט גריקן און מטשות'דיקן אָפּ־ישן די מאַסנגעבנדע פאַקטאָרן; פּאָלאַנג און זאָל אין טאָג לע־אויסדרוק קומען. מיר האָבן דעם אומערמידלאַכן און ביז ן קאַמף אונזערן תמיד געפר־אונטערשטיצונג און מאָראַלישע אונזערע אויסלענדישע בריידער פונעקלאַך טאַקע פון אונזערע ער בריידער, שוין זשע דוקא לן מיר פון דער פאַר אונז אַזוי אונטערשטיצונג ניט נעניסן ?! דעם וואָס עס קומט לעצטנס דער הסכמה פון די אידישע ער אין "גוד־וויל" קאַמיטעט יך דער איינדרוק, אַז די איינגע־עיקר־אויפגאַבע פון די אונ־לונגען, וואָס שטעלט מיט זיך שטיין אויף דער וואָך פון די ן פון דער אידישער באַפעלקע־פוילן שטייט אויפן צווייטן אויפן ערשטן שטייען גאָר אַט־ון איינציקע פּרעזאָנען, וועלכע נגטלאַך קיין געמיינזאַמעס ניט ענין. מיר זאָגן דאָס נאָנץ קלאָר ווייל דער ענין איז פון צו ויכטיקייט און אחריות, אַז מיר אַנגלירען מיט ווערטעל און ן. מיר מאַכן אויף דעם אויף וואָס דערפאַר, ווייל עס איז נאָך זן צו זיין דעם גרייז, וואָס ווערט און וועלכער איז עלול צו ברייג־אַר פאַרקערטע רעזולטאַטן צו ם האָבן געשטרעבט און שטרעבן יי אַלע, וואָס האָבן געליינט האָ־אויף דער אַמעריקאַנער "גוד־מיסיע.

לויבן אין אונזערע אַמעריקאַנער אַז זיי וועלן זיך אָפּגעבן דערפון דין־וחשבון און גלייך אַנגעמען יקע שריט, אַז די אונטערהאַנד־ווישן די פאַרשטייער פון דער ר רעגירונג און די אידן אין פוי־געפירט ווערן אויף דעם ראַציאָ־ג און קודם כל דורך די ענט־ע און פאַסיקע פאַרשטייער פון ישער באַפעלקערונג אין פוילן. ("איטא")